

УДК 336.717.061

КРЕДИТНІ РИЗИКИ БАНКІВ В УМОВАХ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Салимон Максим

Науковий керівник: професор, к.е.н. Вядрова Інна Миколаївна

Харківський інститут банківської справи

Постановка проблеми. Діяльність банків нерозривно пов'язана з ризиком. Поняття —ризик в економічній літературі вживається досить часто і носить багатогранний характер. Проблемі кредитних ризиків присвячені наукові праці А.М. Герасимовича, І.А. Бланка, В.М. Голуба, С.В. Мочерного, О.В. Дзюблюка, Г.Т. Карчевої, І.М. Лазепка, А.М. Мороза, А.А. Пересади, М.І. Савлука та ін. Взагалі треба зазначити, що існує велика кількість визначення банківського ризику, але найпоширеніше визначення банківських ризиків - це ймовірність неотримання доходів або зменшення ринкової вартості капіталу банку внаслідок несприятливого впливу зовнішніх чи внутрішніх чинників. В ринкових умовах одне з провідних місць серед всіх можливих ризиків у банківській діяльності посідає саме кредитний ризик. Розглядаючи саме кредитний ризик можна сказати, що кредитний ризик – ймовірність, що дебітор не зможе здійснити відсоткові платежі або виплатити основну суму кредиту відповідно до умов, зазначених у кредитній угоді, що є невід'ємною частиною банківської діяльності.. Метою дослідження є визначення причин пов'язаних з кредитними ризиками, які тягнуть за собою невиконання позичальником своїх зобов'язань.

Виклад основного матеріалу. Існує велика кількість як зовнішніх так і внутрішніх факторів які спричиняють кредитні ризики, і тому в науковій практиці виділяють такі основні причини:

- недосконалість законодавчої та нормативно-правової бази;
- приховування необхідної та правдивої інформації;
- неефективні дії і шахрайство персоналу;
- помилки в юридичному оформленні кредитних угод;

- елемент випадковості.

Існує ще велика кількість причин через які виникає кредитний ризик і ті які впливають негативно на функціонування банківської системи, на даний час це є дуже актуальною проблемою для банків які займаються кредитуванням.

Сума наданих кредитів на 01.01.2015 рік у порівнянні з 01.01.2014 збільшилась на 94 956 млн.грн і на розрахункову дату становить 1 006 358 млн.грн. Виходячи з цього треба розглянути динаміку проблемної заборгованості у загальній сумі кредитів . Обсяг проблемної заборгованості є одним із ключових індикаторів якості кредитних ризиків банків, а динаміка зміни його рівня свідчить про адекватність та ефективність ведення кредитної діяльності банківських установ.

Доцільно узагальнити можливі негативні наслідки для банківської системи, які можуть виникнути, зокрема:

- подальше погіршення якості кредитних портфелів банківських установ через зростання частки прострочених і сумнівних кредитів ;

- зниження прибутковості діяльності банків, у т. ч. через необхідність нарощення обсягів резервів для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків та списання безнадійної заборгованості банківськими установами, що посилює ризик збиткової діяльності, особливо в умовах знецінення національної валюти для кредиторів, які проводили ризикову кредитну політику;

- посилення загрози відтоку капіталу через припинення діяльності в Україні відділеннями банків із іноземним капіталом, власники яких не бажатимуть зазнавати втрат, продовжуючи діяльність у країні з нестабільною політичною ситуацією в умовах наявного економічного спаду, та намагання власників вітчизняних банківських установ зберегти залишки активів [2].

Так, якщо на кінець 2008 року питома вага проблемної кредитної заборгованості в українських банках складала 2,3% , на початок 2010 р. цей показник сягнув 9,4%. В 2010 р. продовжилася тенденція до збільшення частки простроченої заборгованості у загальній сумі кредитів до 11,2%. Але протягом наступних трьох років (2011, 2012, 2013) обсяг заборгованості за кредитами поступово зменшувався, відповідно 9,6%, 8,9%, 7,7% на початок зазначеного

періоду. Натомість, відбувається подальше погіршення та збільшення частки простроченої заборгованості кредитів, що свідчить про те, що і кредитні ризики також зростають і те, що ймовірність неотримання доходів і зменшення ринкової вартості капіталу банку також зростає. Таким станом, за 2014 р. та 2015 р. на кінець зазначеного періоду частка простроченої заборгованості становила 13,5 % та 22,1% відповідно. Якщо провести паралель між проблемною заборгованістю банків та зміною рентабельності капіталу банків можна побачити взаємозв'язок та загальну динаміку. Так на 01.01.2008 та 01.01. 2009 рентабельність капіталу мала доданий характер 12,67% та 8,51% відповідно. В останні роки ми маємо від'ємні показники окрім двох років 01.01.2013 та 01.01.2014, результат в яких був 3,03% та 0,81% і саме в ці роки простежується зниження проблемної заборгованості банків. На теперішній час станом на 01.01.2016 рентабельність капіталу банків держави складає -51,91%.

З метою мінімізації кредитних ризиків банки використовують введені Національним банком України нормативи ризиків та показників кредитної діяльності комерційних банків та використовують наступні методи: лімітування та страхове резервування кредитів на покриття можливих збитків за кредитними операціями; нормування; враховуючи дані обмеження, а також керуючись міркуваннями незалежності від непередбачуваної поведінки клієнтів, банки у політиці кредитних вкладень застосовують метод диверсифікації, тобто надання позик більшій кількості позичальників з одночасним можливим зменшенням обсягів надаваних позик. Проте основним засобом захисту банків від кредитних ризиків постає аналіз кредитоспроможності та фінансового стану потенційного позичальника.. На нашу думку, дуже велике значення з точки зору повернення кредитних коштів та отримання плати за їх використання має наявність та форма забезпечення позик. Під забезпечення кредитів банки повинні приймати високоліквідні форми, що не втрачають своєї вартості протягом усього строку дії кредитного договору. Це може бути застава ліквідного майна, нерухомості та прав на них, цінних паперів, депозитів позичальника тощо. Позичальник може надати банкові гарантії та поручительства третіх осіб як запоруку повернення отриманих

кредитних коштів, а також застрахувати свою відповідальність за виконання зобов'язань щодо кредитного договору.

За неналежне виконання клієнтом зобов'язань щодо погашення позики та процентів за нею банки мають право стягувати неустойку (пені та штрафи) та у разі неплатоспроможності позичальника звертати стягнення на предмет забезпечення з метою захисту своїх інтересів та відшкодування можливих втрат та збитків[4].

Висновки.Отже, вирішення проблеми кредитних ризиків та зниження їх рівнів у процесі активної діяльності комерційних банків є найголовнішою для банків, нормативне забезпечення та реальні умови продажу заставного майна є не менш важливими у цьому питанні, особливо на сучасному етапі економічного реформування в Україні. Успішне їх вирішення сприятиме фінансовій стійкості, надійному функціонуванню не тільки самого комерційного банку, але й усієї банківської сфери України та позитивно сприятиме міжнародній репутації і залученню інвестицій у країну, що в теперішній час є вкрай необхідним та важливим для подальшого розвитку.

Список використаної літератури:

1. Андросова О .Ф, Михайлова І.В. // Чинники формування кредитних ризиків та їх наслідки для банківської системи України в умовах фінансової кризи . [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=142>
2. Управління кредитним ризиком банку [Текст] : монографія / О. А. Криклій, Н. Г. Маслак. – Суми : ДВНЗ —УАБС НБУ, 2008. – 86 с.
3. Основні показники діяльності банків України [Електронний ресурс] // Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36807&cat_id=36798
4. Напрями удосконалення управління кредитним ризиком // к.е.н., доцент О.М. Гайдаржійська, О.Г. Чернікова, 2014